

njiv z izkopanega kamna narejajo stopnje (škarpe), da se zemlja ne poseda i. t. d.

Posebno obširno govorilo se nam je o močvirnati zemlji, o vzrokih močvirnosti, o veliki škodljivosti njeni in o sušenju na razne načine.

Že o časih Rimljanov delalo se je po podzemeljskih prekopih za odtok nepotrebne mokróte; pozneje kopali so si ljudje po močvirjih globoke vodotoče, kar pa je vzelo zlasti pri prodnatem svetu veliko rodovitne zemlje (ker so se vodotoči zastran pogrezovanja mogli široko kopati), pa treba je bilo pri njivah in travnikih zastran vožnje napraviti tudi mnogo mostov in je bila zraven tega še živina na takih pašnikih v velikih nevarnostih. Torej so v nekterih krajih, da bi orušili svet in bi se ognili ravno navedenih težav, nametali v prekope butarice iz protja in potem zasuli jih zopet s perstjo, ali pa so položili čez prekope kamnite plošče, opeke i. t. d. ter napravili tako vodi podzemeljski odtok. Poslednja leta vsušajo močvirja z drenažo, o kateri napravi in pokladanju podzemeljskih cevi se nam je zopet veliko in obširno govorilo. (Dalje prih.)

Ogled po šolskem svetu.

Iz Ponikve. 31. marca t. l. smo se udje okrajnega učiteljskega društva v Celji zbrali. Voljen je bil zač. odbor, in sicer g. Vučnik za prvomestnika in g. Koderman za njegovega namestnika; g. Zdoljšek za blagajnika; gg. Šket in Kresnik pa za zapisovalca. Po sklepu se bomo 19. aprila t. l. zopet snideli. Dragi učitelji! Prav vljudno vas vabimo! — Upati je tačas veliko učiteljev, ker jih je tudi g. okrajni nadzornik, Fr. Jamšek, v zadnjem „Tov.“ listu pozival na omenjeni dan. *) — G. Blaž Englert, učitelj v pokoju v Dramlji, je umerl. Naj počiva v miru!

J. Ž.

Iz Notranjskega. A.? — Letošnja zima ni samo na rastlinah in setvah občutljivo škodo naredila, ampak tudi šolskemu napredku je veliko škodovala. Otroci niso pri vsi dobri volji v šolo redno dohajali, ker ostri mraz in veliki zaméti, kateri so dostikrat tako veliki, da potrebuje več časa, preden jih prekopljejo, branili so jim, da niso po več dni mogli v šolo. Zraven te nadloge pa je pri naj več vseh šolah tu veliko pomanjkanje derv, in učitelj si mora dostikrat glavo beliti, kako bi dobil šolska derva. Res, da imamo postavo, ktera velewa, da šolska derva morajo po potrebi in ob pravem času pripravljena biti; toda soseske jih naj več počasno privažvajo, kar se pa ravno tukajšnjim ljudem ne more v greh šteti, ker imajo le malo

*) Glej dopis „iz celjske okolice“ na zadnji strani!

ali celó nič derv. Ker je zima, kakor drugod, tudi tukaj šolski nauk zadrževala, treba bo sedaj na vso moč truditi se, da zaostalo nadomestimo; upamo, da se bode to tudi zgodilo, ako bodo starši svoje otroke sedaj redno pošiljali v šolo. — Bojim pa se, da jih bodo po svoji stari navadi preveč pri svojih domačih opravilih le preradi priderževali. Ako se pa učitelj zavoljo tega pri gosposki pritoži, malokdaj to doseže, kar želi, timveč se pa ljudem zaméri; te zamére se pa učitelj v denarnem oziru mora ogibati tako dolgo, dokler ga kmet neposredno plačuje. Upanje pa imamo, da bo temu kmali konec, ker postava o šolskem nadzorstvu za Kranjsko je že potrjena in v to stavimo učitelji dosti zaupanja in nade, ker to nadzorstvo bo moralo med drugimi svojimi dolžnostimi in opravili tudi enkrat priti do zboljšanja učiteljskega stanu v dnarnih zadevah. „Dosti truda, malo kruha“, to je še vedno geslo skoraj večine učiteljev. Učitelju se priporoča in tudi ukazuje, da naj zraven navadnih nauk tudi učence podučuje v zemljepisji, v zgodovini, v umnem kmetovanju, v sadjereji, v sviloreji, v čbeloreji, v vinoreji, v telovadbi, petju i. t. d. Ne odrečem, da vse to je današnjim zahtevam in napredku ravno tako potrebno, kakor ribi voda; ali zraven denarja, nam tudi učnih ur in potrebnih učnih pripomočkov primanjkuje. Ako se pa bodo učilne ure pomnožile, upati je, da se nam bode tudi plača zboljšala. Kar se tiče učilnih pripomočkov, imamo jih na Notranjskem še malo, in želeli je, da bi visoka vlada ali drugi dobrotniki se tudi s svojimi dobrotami v postojnski okraj obrnili bolj pogostoma; ker tukaj imamo malo šolskih dobrotnikov, kateri bi za blagor šole kaj darovali. Soseske svojim šolam ne morejo oskerbovati učilnih pomočkov, ker so brez izjemka ubožne. Učitelj naj kak predmet ali kako reč še tako na tanko in razumljivo razlaga in dokazuje, ako pa učenci tega, kar jim pravi, z lastnimi očmi videti ne morejo in ne vidijo, je dostikrat učiteljev trud zastonj, ker kar učenci slišijo, ložeje pozabijo, kakor to, kar slišijo in vidijo.

Za podučevanje v telovadbi smo si tukajšnji učitelji naj več za svoje krajcarje preskerbeli vodilo k temu nauku, katero je izdala „Slov. Matica“. Te knjigi ste prav dobri; samo za otroke je večina izrazov in besed jako težko zapomljivih; učitelj si mora pomagati pri tej reči, kakor vé in zna. *) Za telovadbo imajo učenci veliko veselja, ker je nova reč, ali starši na več krajih čez to „turnanje“, kakor telovadbo po domače imenujejo, z glavo odkimovajo, ker menijo, da, če se bodo njihovi otroci vspešno urili v telovadbi, bodo spretnejši za vojake. Malo ljudi na kmetih razumi pravi namen tega „turnanja“, kar se jim pa še sedaj ne more v greh šteti. Zgodilo se je v tem okraju, da je neki šolski prednik o času, ko je c. k. okrajno glavarstvo do prednikov šol stavilo več vprašanj zarad stanja šole, učitelja in drugih zadevah, in med drugimi tudi to: „Ob an der dortigen Schule der Turnunterricht erteilt wird etc. etc.“, — dotičnega učitelja vprašal, kaj da je „Turnunterricht“, misleč, da to vprašanje pomeni, ako zna učitelj v turnu uro ali kaj drugega popravljati.

*) Boljša je vendar domača, kakor tuja terminologija.

Vredn.

Ljubi „Tovars“! tebi je gotovo še znano, da imamo učitelji postonjskega okraja učiteljsko bukvarnico, in še dvojno. Vipavski učitelji imajo eno v tergu; mi drugi pa v Postojni. Sliši se, da vipavska bukvarnica lepo napreduje in se širi; ali postojnske še nimajo učitelji v rokah. Slišimo, da se bomo ob velikonočnih praznikih tukajšnji učitelji zbrali in se v zadevi bukvarnice in drugih važnih rečeh posvetovali. Ako ti bo ljubo, dragi „Tovars“, ti bodem o svojem času od tega namenjenega shoda in njegovih nasledkov drugikrat kaj pisal; za zdaj z Bogom!

Iz Černomlja. (Učiteljski zbor. Konec.) V slovensko nemških šolah pa bi bila „Slovnica“ v drugem razredu nepotrebna; kajti v drugem razredu se obdeluje iz praktične gramatike ime v prvem sklonu ali v imenovaniku, časovnik v treh glavnih časih (polpretekli čas za drugi razred ne gre in po mojih mislih tudi priložaj sedanjega časa ne). Kar se sploh v drugem razredu iz gramatike pojasnjuje, to se kaže tudi lahko iz slov. slovnice brez knjige; v tretjem razredu je pa že knjiga potrebna. Z eno besedo: učitelj naj začénja to slovnico obdelovati in bode sam naj bolje previdel, kako naj jo rabi.

Vpraša se še, koliko učilnih ur naj bi se obračalo za ta namen. O tem se zedini, da se naj po šolah, kjer je poldneven poduk, dvakrat po pol ure, po drugih pa po dve uri ali štirkat po pol ure na teden o slovnici podučuje. Več časa se ne more za ta namen odločiti, ker manjka časa še za toliko drugih reči. Kar se otroci iz slovnice naučé, ponavlja naj se pri berilnih vajah.

Posamnih nasvetov ni posebnih. Učitelj Juvan nasvetuje, naj bi se določil bralni red časopisov in prosi, da bi posebno časopise po bralnem redu hitro dalje pošiljali. Potem nasvetuje, da bi naše društvo poslalo društvu za Kranjsko pismeno sporočilo, da bi ono dalo prošnjo deželnemu zboru, naj se naše plače tako vredijo, kakor so jih po naših sosednjih deželah vredili, n. pr. na Štajerskem ali Koroškem. Nasvèt se enoglasno sprejme. Konečno je bila volitev odbora. Volilo se je po §. 24. društvenih pravil in sicer z listiki. Voljeni so bili ti le gg. učitelji: Jožef Juvan za pervosednika in knjižničarja, Ant. Jeršinovec za pervosednikovega namestnika in blagajnika, Janez Schiller za zapisnikarja, in za odbornika Miklavž Stanonik in France Kenda.

Po dokončani volitvi se izvoljeni pervosednik zahvaljuje za to častno službo, posebno pa še za veliko zaupanje. On pravi: „Vse bodem storil, kar bode v moji moči. Da pa sam ne bodem mogel veliko izvršiti, upam, da to gotovo sprevidite, sej sem že o začetku rekel, da je le v družbi moč; torej vas prosim, podpirajte me vsi v vseh rečeh; če bomo z združenimi močmi delali, potem smemo nadjati se dobrega vspeha. Mislim, da bote to gotovo storili in ostali še tudi zanaprej verli možje, kakor ste bili do sedaj“.

Drugi zbor bode 28. aprila. Pervosednik si želi, da bi bil prvi četertek po veliki noči; toda drugi učitelji so to odsvetovali ter rekli, da gre večkrat ta ali uni učitelj te dni od doma ktere svojih obiskat, in tako bi ne mogel k zboru priti. Sploh naj se ne zboruje

o malih počitnicah, ampak rajše kak drug četrtek, sej so vsi učitelji ob četrtnih prosti razun černomeljskih, tem pa tudi ne bo nihče zameril, če se pri takih priložnostih za pol dne oprosté.

Pri drugem zboru se bo govorilo presto o kaki znanstveni reči. Prav bi bilo, da bi se tudi kaj o kmetijstvu povedalo. Prosimo tedaj gospode, ki so o tem sposobni, da naj nas razveselé s kako dobro razpravo!

K društvu so pristopili vsi učitelji černomeljskega šolskega okraja razun enega. Vstanovniki društva so: J. Juvan, A. Jeršinovec, M. Stanonik, L. Kožuh, J. Kavšek, J. Schiller, P. Borštnik, M. Germ, blagorodni g. grof Chorinsky *) in g. J. Kolbezen, posestnik.

Vsak začetek je težek, to občuti tudi naše društvo, ker šteje malo udov. Naše mlado društvo bi tedaj kaj zelo potrebovalo podpornih udov in dobrotnikov. S hvaležnim srcem bi sprejemali tudi knjige za knjižnico. Mi od tega ne bomo imeli kaj dobička, koristilo bode veliko več našemu revnemu mlademu ljudstvu. Se tedaj priporočamo. **)

Iz gorenske doline. Ljubi „Tovars!“ Tvoji sestavki o šolstvu so mi zelo dragi, posebno pa v letošnji debeli zimi so mi bili pravo duševno tolažilo. Ne gre mi ravno vse po volji; pa vidim iz mnogih dopisov svojih sodelavcev, da smo še vedno reve, katerim se le malo vstreza, dela pa vedno več naklada. — Bral sem v tvojem 21. listu preteč. l. šole, katerim so presvitli cesar podelili Hartingerjeve podobe. Misli si sem: Borni naši otrociči, kako vam bi bile take podobe s primernim podukom koristne, ker dan na dan ne vidite drugega, nego domače orodje, živino, njive, gozd in sterme visočine! Šola naša je že čez 25 let stara; pa ni jo še doletelo naj manjše darilce. Dobro bi bilo, da bi se za take manjše šole in učitelje bolj skerbalo, sej imajo enake pravice in dolžnosti, kakor šole in učitelji po deželi. Pri nas dobiva učitelj plačo iz srenjske blagajnice, ktera pa ne izplačuje v gotovih obrokih. Moram večkrat terkati, preden dobim kakih pet ali deset gold. Pa, ko bi še to bilo! Mili Bog, zdaj že šesti mesec učim, in za ves svoj trud sem še le osem gold. iz srenjske blagajnice zberačil. Gola resnica je to!

Bire ni, štola pa je tudi pičla. Prosil sem že dvakrat za pomoč v svojih stiskah c. k. okrajno glavarstvo, pa je le še vse tiho. Ne čudi se torej, ljubi „Tovars“, ker sem v imeniku ljudskih učiteljev brez častne zvezdice. Tako se godi nam ljudskim učiteljem. Bogu se usmili! — č.

*) Kaj žal nam je, da smo zgubili blagega g. grofa R. Chorinsky-ta; šel je namreč na Kerško. Obetal nam je, da bo za naše društvo dobrotnikov pridobival, pa upanje nam je skoraj splavalo po vodi. Ko smo se pri njem poslovili, rekel je, da mu bomo vsi v dragem spominu ostali, in da želi, da bi tudi mi njega v spominu ohranili, in kedar bi upali, da bi mogel on kateremu kaj pomagati, naj se le na njega obrnemo, on bo vse storil, kar je v njegovi moči. Pis.

**) G. Schönbrunn sam nam bo dajal knjige, ki jih društvo sv. Mohora izdaja še celó od pretečenih let. Pis.

Iz Ljubljane. Odbor učiteljskega društva za Kranjsko je 6. t. m. imel svojo IV. sejo, h kateri so prišli ti-le gg. odborniki in udje: A. Praprotnik, pervosednik, Matej Močnik, zapisnikar, Iv. Tomšič, pervosedn. nam., L. Belar, Fr. Gerkman, Fr. Govekar, Fr. Raktelj, potem č. gg. Janez Rozman, in Fr. Lesjak, in iz okoličice gg.: M. Bernik, Jan. Borštnik, Ant. Bezeg, Fr. Duhnar, Fr. Gross, Fr. Lunder, V. Levstik in Juri Uranič. Na dnevnem redu je naj pred dopis slavnega dež. odbora do uč. društva, v katerem se vpraša, zastran spremembe šolskega leta in počitnic. Zbor enoglasne sklene, da naj se šolsko leto razdeljuje tako, kakor sedaj, in počitnice naj bodo po starodavni navadi v poletensko-jesenskih mesecih, ker je tako naj bolj primerno okoliščinam v naši deželi. Konec jeseni kmet ložeje pošilja svoje otroke v šolo, kakor spomladi — in ker skušnja uči, da so na Kranjskem po zimi šole bolj polne, kakor spomladi in poletu, ko se začnjenja paša in delo na polju. Po zimi se otroci veliko več naučé, kakor poletu, ko vtrujeni in spehani prihajajo v šolo. Res je, da v nekterih krajih otroci daleč hodijo v šolo, in da jih po zimi zadržuje slabo vreme in mraz, toda to ne traja nikoli dolgo, in tudi je več kopnih zim, kakor pa hudih (kakor je bila letošnja). Tudi je za kmečke otroke bolje, da po zimi v šolo hodijo, po letu pa doma pomagajo delati, kakor pa, da bi po zimi v nezdravem zraku za pečjo se valjali, po letu pa v šoli dremali. Otroci tudi spomladi bolj boleajo, kakor drugekrat, tedaj bi ne bilo prav, ako bi se šolsko leto začnjalo takrat, ko je za otroke neugoden čas. Toda ne le učenec, tudi učiteljem je stara navada bolj vgodna, posebno pa še sedaj, ko se po novi vojaški postavi tudi mladi učitelji jemlje k vojakom, kateri imajo ravno jeseni svoje vaje i. t. d. Natučneje spremembe o šolskih počitnicah pa bodo, se vé da, po svojih okoliščinah odločevale posamesne srenje v krajnem in okrajnem šolskem svetovalstvu.

Potem se je pomenkovalo o načertu za nova pravila društva v pomoč vdovam in sirotam ljudskih učiteljev na Kranjskem. Sklenilo se je, da naj udje, ki so bili že v zadnji odborovi seji za to izvoljeni, ta svoj načert priobčijo v „Tov.“, da ga še udje vdoyskega društva pred občnim zborom (20. t. m.) pretehtajo in potem v zboru ložeje o tem svoje misli naznanjajo.

Ta načert za spremen druvštvenih pravil je pa po večem taki-le:

1. Društvena naméra: Plačuje naj se pokojnina (penzija) obnemoglim učiteljem, njihovim vdovam in sirotam.

2. Neoženjeni udje plačajo 10 gold. vstopnine in 3 gold. letnine. Oženjeni plačajo toliko gold. vstopnine, kolikor let so stari in potem na leto 5 gold. brez razločka.

3. Vsak obnemogli učitelj dobiva na leto 80 gold., in ravno toliko tudi vdova. Otroci pa dobivajo vsi do spolnjenega 18. leta po 20 gold. na leto. To podporo pa učitelj za se dobiva le takrat, če je bil že 10 let, njegova vdova in otroci pa, če je bil le 3 leta ud tega društva.

4. Noben ud ne plačuje (če pozneje pristopi) za pretekla leta (§. 13. star. prav.).

5. Sedanje društveno premoženje naj bode zaloga, ki se ne sme načeti.

6. Društvo naj se gospodari samo. Iz med udov naj se voli: pervosednik, njegov namestnik, zapisnikar, blagajnik in potem še 6 odbornikov.

— Za deželni šolski svet je po poterjeni novi šolski postavi o šolskem nadzorstvu za Kranjsko preč. škofijstvo nasvetovalo g. kan. dr. Jan. Kr. Pogačarja in g. kan. Jurja Zavašnika; deželni odbor pa je imenoval gg. dr. Jan. Bleiweisa in dr. Et. H. Costa, in iz med učiteljev je nasvetoval gimn. profesorja g. Jan. Šolarja in ljud. uč. A. Praprotnika.

— Vlada je Matično knjigo „Nauk o telovadbi“ priporočila vsem šolam na Kranjskem, in je tudi 50 iztisov te potrebne knjige nakupila in razdelila med ljudske učitelje. Ravno v ta namen je kupila tudi 180 Matičinih zemljevidov in 180 iztisov Praprotnikove „Slovnice za pervence“ in tudi še drugih slovenskih knjig in učilnih pomočkov, za kar ji bodo gotovo šole in učitelji zelo hvaležni.

— G. dr. Razlag bode od 1. jun. t. l. počenski (1. in 15. dan vsakega meseca) na svetlo dajal pravoznanski časnik pod naslovom: „Pravnik slovenski“, kateri bode posebno služil sodnikom, uradnikom, županom in porotnikom. Cena mu bode do konca leta 2 gold. Naročila prejema g. izdatelj sam v Ljubljani.

— 24. t. m. pride na Dunaju na svetlo prvi list novega šaljivega časopisa „Pavliha“, kateremu bode lastnik in vrednik g. Fr. Levstik. Izhajal bode 8. in 24. dan vsakega meseca, in bode veljal do konca avgusta 1 gold., do konca decembra pa 2 gold. Naročnina se pošilja na Dunaj z naslovom: Fr. Levstik, Redakteur des slov. humoristischen Blattes „Pavliha“; Wien, III. Ungergasse 39.

Iz celjske okolice. Zbor, ki je bil napovedan za učiteljsko društvo celjskega okraja na 19. t. m., bode oziroma na gosp. Jamšekov dopis v zadnjem „Tov.“ listu na pozneje odložen, kar se bode o svojem času naznanilo; gg. učitelji pa naj se ovi dan prav obilno vdeležijo pri govorih gosp. dr. Lindner-ja.

Odbor.

Čast. gg. ude društva v pomoč udovam in sirotam ljudskih učiteljev na Kranjskem še enkrat vljudno vabimo, naj 20. t. m. pridejo obilo k velikemu zbornu!

Premembe v učiteljskem stanu.

Na Kranjskem. Prestavljeni so gg.: Jernej Čencič iz Cerknice v Šentjur pri Šmariji, in v Cerknico (po svoji želji) Jožef Vovk iz Šentjurja; Janez Zarnik nekdanji učitelj v Zatičini, v Polom na Kočevsko; Janez Gajgar iz Soricev v Presko in Anton Ozimek iz Preske v Sorico.

 Priloženo je vabilo na naročbo „Dima“ in „Kazavec“ števil. 2., 2 str.

Odgovorni vrednik:
Andrej Praprotnik.

Tiskar in založnik:
Jož. Rudolf Milho.